

Přijímací zkouška z českého jazyka a literatury (Bc.)

vzorový test

Jazyková část (písemný test)

Není-li uvedeno jinak, správnou možnost označte zakroužkováním příslušného písmena. Vždy existuje jen jedna správná odpověď. Maximum je 50 bodů. Správné odpovědi u úkolu 1 jsou hodnoceny po 2 bodech, u úkolů 2–3 po 1 bodu a u úkolů 4–13 po 3 bodech. Body se neodečítají.

Časová náročnost: 30 minut.

Text k úkolu č. 1:

Doplňek je větný člen specifický pro českou mluvnickou tradici, do syntaxe zavedený Janem Gebauerem (1894). Ve školních gramatikách se syntakticky definuje jako větný člen rozvíjející přísudek a zároveň (1) podmět, nebo (2) předmět. Typické příklady:

- (1) Petr navštívil babičku **nemocný**
- (2) Petr navštívil babičku **nemocnou**

Vztah doplňku k podmětu/předmětu se syntakticky projevuje (někdy jen částečnou) shodou: v (1) a (2) se adjektivum shoduje s rysy subjektu [rod], [číslo] a [pád]. Vztah doplňku k přísudku se projevuje slovosledně: v nepříznačném slovosledu stojí doplňek za syntaktickou strukturou obsahující sloveso a jeho doplnění, tedy i subjekt/objekt, k němuž se vztahuje, např. *Petr se vrátil domů smutný*. Doplněk může mít podle českých mluvnic různý kategoriální status, může jím tedy být:

(i) **Adjektivní skupina**, např. *Učitel chodí do školy **neoholený***. Tyto doplňky se mohou vztahovat k subjektu (*Petr navštívil babičku **nemocný***), nebo přímému objektu (*Petr navštívil babičku **nemocnou***), zřídka i k nepřímému objektu (*Petr mi pomohl **ubohému***) a k příslovečnému určení (s předložkou: *Do pokoje se Petr vrátil už **uklizeného***; bez předložky: *Jiříček jedl rukama **špinavýma***); bezpochyby správné jsou doplňky orientované k dativnímu proživateli (*Petrovi je nejlíp **samotnému***).

(ii) **Nominální skupina**: Velmi malý výskyt má nominální skupina bez částice; je omezena na jména s inherentním hodnotícím významem: *On se z vojny vrátil **úplný mrzák***. U jmen bez inherentního hodnotícího významu se jmenná fráze objevuje po partikuli *jako* (bez srovnávacího významu) a *coby* (bez hypotetického významu): *Jako // Coby starosta města mám tu čest zahájit tento turnaj*.

(iii) **Skupina s přechodníkem**, a to tzv. **přítomným** (vyjadřujícím současnost): *Dívka odcházela **usmívajíc se***; nebo tzv. **minulým** (vyjadřujícím předčasnost): *Dokouřiv cigaretu, **dal se Petr do rytí zahrady***. Tyto doplňky vyjadřují událost (děj nebo stav), jejíž nevyjádřitelný, ale vyrozumívaný subjekt je identický se subjektem ve větě vyjádřeného slovesa.

Pro vyjádření „stavu subjektu za děje“ má tedy č. k dispozici dvě strategie: bez explicitního vyjádření současnosti, tj. strukturou (i): *Petr navštívil babičku **nemocný***, nebo s explicitním vyjádřením současnosti, tj. strukturou (iii), v níž současnost vyjadřuje forma přechodníku přítomného spony *být*: *Petr navštívil babičku **jsa nemocný***.

(iv) **Vedlejší věta doplňková a doplňková infinitivní skupina:** (3) *Slyšel jsem sestru, jak zpívá koledy;* (4) *Slyšel jsem sestru zpívat koledy.* Druhý typ se také analyzuje jako tzv. vazba akuzativu s infinitivem, a to v návaznosti na situaci v klasické latině.

Novější české syntaxe doplněk za speciální větný člen už většinou nepokládají. Pro toto pojetí se rozhodla *Mluvnice češtiny* (1987), která doplněk jako speciální větný člen odstranila a namísto něj hovoří o **přísluvečném určení komitativním**. Také *Stručná mluvnice češtiny* (1998) už nemá doplněk; namísto něj mluví o **kopredikátu**.

Zdroj: *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. URL: <https://www.czechency.org/slovník>, upraveno.

1. Rozhodněte o pravdivosti následujících tvrzení. Zakroužkujte ANO, nebo NE.

Doplněk byl do české mluvnické tradice zaveden na sklonku 19. století.

ANO – NE

Ve větě *Jako váš šéf vás propouštím z práce* se objevuje doplněk vyjádřený nominální skupinou.

ANO – NE

Vazba akuzativu s infinitivem má svůj původ v klasické latině.

ANO – NE

Mluvnice češtiny (1987) nahrazuje pojem doplňku kopredikátem.

ANO – NE

Uvedený text je příkladem prostěsdělovacího funkčního stylu.

ANO – NE

Text k úkolu č. 2:

Povinné přechylování příjmení zřejmě skončí. Navzdory výhradám vlády

(A) Poslední změna se týká lidí, kteří podstoupí změnu pohlaví v cizině a nemají potvrzení požadované vyhláškou. Dodatečný záznam o změně pohlaví provedeném v cizině by se do knihy narození zapisoval na základě potvrzení vydaného poskytovatelem zdravotních služeb v cizině.

(B) Ženy v Česku si zřejmě budou moci zvolit nepřechýlenou formu svého příjmení bez omezujících podmínek. Sněmovní výbor pro veřejnou správu to doporučil upravit v novele zákona o matrikách navzdory odmítavému postoji vlády, podle níž k tomu není věcný důvod a přechylování příjmení je charakteristickým rysem českého mluvnického systému. Dolní komora o úpravě rozhodne asi na přelomu května a června.

(C) Změna má zrušit dosavadní podmínky, které zájemkyně o nepřechýlené příjmení musí splnit. Musí například mít nebo si zvolit jinou než českou národnost, případně žít v cizině. Nynější změnu prosadili poslankyně ANO Helena Válková a poslanec Pirátů Ondřej Profant. „Současný právní stav nutí ženy, které chtějí příjmení bez -ová, ke lži. Ženy by měly mít možnost o svém příjmení samy rozhodnout, bez zbytečné šikany ze strany úřadů,“ uvedl Profant.

(D) Kromě výše uvedených změn novela také řeší změnu příjmení u dítěte, o které pečují pěstouni, nebo v případě manželů, kde chce jméno změnit pouze jeden z nich. Manželé, kteří si po svatbě nechali svá příjmení, by měli mít možnost změnit si příjmení na společné, nebo používat příjmení obě. Jasně se zakotví, že dítěti nad 15 let nebude možné změnit jméno nebo příjmení bez jeho souhlasu. Výbor podpořil úpravu, aby právo oddávat měli také zastupitelé malých obcí, stejně jako jejich kolegové z obcí s matričním úřadem.

(E) Vládní novela matričního zákona má také umožnit, aby změna příjmení u páru v registrovaném partnerství byla nově osvobozena od správního poplatku. Možné by taky mělo být vstoupit do partnerství na kterémkoli vhodném místě ve správním obvodu a ve kteroukoli vhodnou dobu stejně, jako je tomu v manželství.

Zdroj: *Deník.cz*. URL: <https://www.denik.cz/pro-zeny/zeny-prechylovani-cesko-20200514.html>, upraveno.

2. Seřad'te jednotlivé části textu (A–E) za sebou tak, aby byla dodržena textová návaznost.

1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____

Text k úkolu č. 3:

..... ke skutečnosti, že se zvyšuje nakažených, rozhodl se jihlavský krizový štáb znovuzavést povinnost nosit roušky. Roušky budou povinné v MHD nebo například u kadeřníka nebo kosmetičky. „O víkendu v okrese Jihlava čtyři nové případy covidu-19. tomu, že nejde o razantní nárůst, nechceme situaci,“ uvedl mluvčí štábu.

Zdroj: *Hospodářské noviny*. URL: <https://domaci.ihned.cz/c1-66789870-na-jihlavsku-se-vraci-povinnost-nosit-rouscky-mez-i-zamestnanci-varroc-lighting-na-novojicinsku-jsou-nakazeni>, upraveno.

3. Dopln'te do každého pole po jednom jednoslovném výrazu.

Text k úkolu č. 4:

Formálněsémantický vztah mezi slovy zvukově podobnými, ale významově částečně nebo výrazně odlišnými (zpravidla však ne kontrastními), který má za následek jejich častou nechtěnou záměnu v řeči (*efektní – efektivní, humánní – humanitní – humanistický*), se nazývá *****.

Zdroj: *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. URL: <https://www.czechency.org/slovník>, upraveno.

4. Který z následujících výrazů lze doplnit na vynechané místo (*****), aby smysl textu zůstal zachován?

- (A) synonymie
- (B) ortografie
- (C) metonymie
- (D) paronymie

5. Označte tvrzení, které je pravdivé:

- (A) Ve větě *Daný čistící prostředek lze zakoupit jen ve vybraných provozovnách* je pravopisná chyba.
- (B) Věta *Instruktažní video by měli shlédnout všichni naši zaměstnanci* je napsána pravopisně správně.
- (C) Ve větě *Zapomněla jsem si požádat o vydání nového řidičského průkazu* je pravopisná chyba.
- (D) Věta *Pro příští rok musíme počítat s mnohem vyšším schodkem státního rozpočtu* je napsána pravopisně správně.

6. Označte tvrzení, které je pravdivé:

- (A) Slovo *měsíc* obsahuje 2 slabiky, 5 písmen, 6 hlásek, 4 souhlásky, 2 samohlásky.
- (B) Správný fonetický zápis slova *zpěvačky* je [zpěvačky].
- (C) V mluvním taktu *na stole* je slovní přízvuk na slově *stole*.
- (D) Ve větě *Honzo, pošli mi ten bibliografický údaj* je slovo *pošli* příklonka.

7. Označte tvrzení, které je pravdivé:

- (A) Slovo *Čedok* vzniklo skládáním.
- (B) Slovo *novostavba* vzniklo zkracováním.
- (C) Příponou slova *odpoledne* je *od-*.
- (D) Kořenem slova *povodeň* je *-vod-*.

8. Označte tvrzení, které je pravdivé:

- (A) Genitiv plurálu substantiva *seminář* je slovo *semináře*.
- (B) Dativ singuláru substantiva *přednáška* je slovo *přednáškou*.
- (C) Podstatné jméno *mléko* patří mezi podstatná jména hromadná.
- (D) Podstatné jméno *děti* je rodu ženského.

Text k úkolům č. 9–10:

Srovnáme-li i jen zběžně jazyky nepříbuzné a typologicky vzdálenější, **třeba** češtinu a čínštinu, všimneme si hned značného rozdílu mezi tím, čemu se tradičně říká lexikon (slovník) a gramatika (mluvnice), a to především v tom smyslu, že se tu pomyslná hranice mezi obojím vede jinak a jinde a taky různě zřetelně.

Zdroj: ČERMÁK, F. a kol. *Lexikon a sémantika*. Praha: NLN, 2010, s. 11.

9. Označte tvrzení, které je pravdivé:

- (A) Text v rámečku je souvětím, které obsahuje pět vět.
- (B) Výraz *jazyky* (v textu je podtržen) má syntaktickou funkci předmětu.
- (C) V textu není žádný nevyjádřený podmět.
- (D) V textu jsou čtyři příslovecná určení způsobu.

10. K níže uvedenému výrazu (v textu je výraz označen tučně) napište vhodné synonymum.

třeba

11. Označte větu, která neobsahuje stylistické a/nebo syntaktické nedostatky.

- (A) Dbejte na stav vám svěřeným nástrojům.
- (B) Cítovala jsem z dopisu mně adresovanému.
- (C) Budovy některých školních zařízení byly po bouři poškozené.
- (D) Tato informace neunikla pozornosti docentky Petry Novotné.

12. Označte tvrzení, které je pravdivé:

- (A) Syntax je lingvistická disciplína, která se zabývá popisem slovní zásoby.
- (B) Onomastika je nauka o správné výslovnosti.
- (C) Fonetika je disciplína zabývající se slovtvorbou.
- (D) Lexikografie se zabývá teorií a praxí tvorby slovníků.

13. Odborný jazykovědný časopis – který se na svých webových stránkách charakterizuje jako „recenzovaný vědecký časopis věnovaný češtině jako mateřskému jazyku. Přináší česky, anglicky a výjimečně i slovensky psané studie nejen o současné češtině, ale i o jejím historickém vývoji, věnuje se otázkám české gramatiky a slovní zásoby, problémům pravopisu, české stylistice obecně i jazyku jednotlivých literárních děl, textové lingvistiky a také spisovné varietě češtiny ve vztahu k jazykovým útvarům ostatním. Časopis vychází od roku 1916“ – se nazývá:

- (A) Ostrava Journal of English Philology
- (B) Český jazyk a literatura
- (C) Germanoslavica
- (D) Naše řeč

Klíč s řešením:

1. ano, ano, ne, ne, ne

2. B, C, E, D, A

3. vzhledem; počet/množství; přibyly; navzdory; podcenit/podceňovat

4. D

5. D

6. A

7. D

8. D

9. B

10. například

11. D

12. D

13. D